

Atvinnuvegaráðuneytið
Borgartúni 26
105 Reykjavík

Reykjavík, 25. september, 2026

Efni: Umsögn Samtaka þörungafélaga um áform að frumvarpi til laga um stórpörungarækt í sjó

Samtök þörungafélaga (www.algaeiceland.is) stuðla að þekkingarmiðlun um þörunga og sjálfbæra nýtingu þeirra og gæta hagsmuna aðila félagsins. Aðilar félagsins eru fyrirtæki og stofnanir sem stunda ræktun, sjálfbæra öflun, rannsóknir, vinnslu, vöruþróun, fræðslu, nýsköpun og/eða sölu afurða tengda þörungum á Íslandi. Samtökin voru stofnuð 2022 og telja félagar á fjórða tug tengdir smá- og stórpörungum, þvert á ræktunaraðferðir eða nýtingu. Samtök þörungafélaga eru aðilar að Evrópusamtökum þörungafélaga (EABA).

Síðustu áratugi hefur á heimsvísu mesta aukning lagareldis (e. aquaculture) verið í ræktun sjávarþörunga og hægt að sjá í opinberum gögnum frá Matvæla- og landbúnaðarstofnun Sameinuðu þjóðanna (FAO)¹. Alþjóðabankinn (The World Bank) hefur einnig tekið saman góða greiningu um stöðu og mögulegan vöxt í lagareldi sjávarþörunga².

Samtökin fagna því að stefnt sé að skýrum lagaramma um stórpörungarækt í sjó hér á landi. Á þessu stigi liggja fyrir áform um lagasetningu og frummat á áhrifum, en ekki lagagreinar. Athugasemdir okkar beinast því að þeim meginsjónarmiðum sem ættu að móta frumvarpið og framkvæmd þess. Samtökin óska eftir beinu samráði við gerð frumvarpsins.

Samráð við Samtök þörungafélaga

Í kafla F.1 í áformunum er fjöldi hagaðila talinn upp, en Samtök þörungafélaga vantar þar. Það er sérstakt umhugsunarefni þar sem félagsaðilar starfa á öllum stigum virðiskeeðju þörunga. Samkvæmt kafla F.3 hefur þegar verið haft samráð við Hafrannsóknastofnun og Fiskistofu. Samtökin óska eftir að vera skráð meðal helstu hagaðila og fá tækifæri til að taka þátt í mótun leyfisflokka, skilyrða og framkvæmdarreglna áður en frumvarpsdrög verða endanleg.

¹ https://www.fao.org/newsroom/detail/fao-report-global-fisheries-and-aquaculture-production-reaches-a-new-record-high/en?utm_source=chatgpt.com

² <https://www.worldbank.org/en/topic/environment/publication/global-seaweed-new-and-emerging-markets-report-2023>

Rannsóknarleyfi og fyrirsjáanleiki fjárfestinga

Í kafla A.2 er gert ráð fyrir tímabundnum rannsóknarleyfum sem veiti hvorki forgang né lögmætar væntingar um rekstrarleyfi. Samtökin skilja sjónarmiðið um að tilraunir skapi ekki ótímabundin umráð yfir hafsvæðum. Um leið verður að taka tillit til þeirra áhyggna sem núverandi framleiðendur sem og framtíðar frumkvöðlar innan Samtaka þörungafélaga hafa vakið athygli á: Við rannsóknir þarf að fjárfesta í ræktunarbúnaði, gróframleiðslu, vöktun og gagnaöflun áður en rekstrarhæfni verður ljós.

Samtökin leggja til að rannsóknarleyfi verði einföld, tímabundin og í réttu hlutfalli við umfang og áhættu starfseminnar. Í lögunum verði jafnframt skýrt hvaða gögn þurfi til að sækja síðar um rekstrarleyfi, hvaða tímafrestir gildi við afgreiðslu og hvernig niðurstöður rannsókna nýtist við mat á þeirri umsókn. Rannsóknarleyfi ætti ekki sjálfkrafa að fela í sér rétt til svæðis, en meta þarf hvort rannsóknir, árangur og fjárfestingar leyfishafa geti veitt honum afmarkaðan forgang við umsókn um rekstrarleyfi, að uppfylltum fyrirfram birtum skilyrðum. Í fyrri umsögnum samtakanna hefur verið lögð áhersla á að þróunarleyfi verði aðgengileg og geti stutt samhliða rannsóknir og þekkingaröflun.

Reglubyrði og kostnaður

Áformin gera ráð fyrir leyfisveitingum, vöktun, upplýsingaskilum, búnaðarkröfum, eftirliti og mögulegri gjaldtöku. Þrátt fyrir það eru áhrif á aðgang fyrirtækja að markaði og samkeppnisskilyrði merkt „Á ekki við“ í C.3 í frummati. Samtökin óska eftir að kostnaður vegna umsókna, rannsókna, eftirlits og búnaðar verði metinn sérstaklega, bæði fyrir lítil rannsóknarverkefni og stærri rekstur. Samtökin hafa áður varað við því að flókið og íþyngjandi regluverk geti kæft nýja grein í fæðingu. Einnig þarf að læra af reynslu af bláskeljarækt (kræklingarækt), þar sem eldis- og rannsóknarkostnaður reyndist mörgum aðilum of hár. Gæta þarf þess að gjöld og kröfur taki mið af umfangi og áhættu, að sömu gögn séu ekki lögð fram ítrekað til ólíkra stofnana og að ríkið taki eðlilegan þátt í fjármögnun grunnrannsókna sem nýtast greininni í heild. Samtökin óska eftir að endanlegt áhrifamat beri saman áætlaðan kostnað fyrir leyfishafa og stjórnsýslu við þann ávinning sem vænst er.

Ræktun, sjálfbær öflun og búnaðarkröfur

Áformin afmarkast við ræktun stórpörunga í sjó og taka fram að reglur um nýtingu villts sjávargróðurs kunni að koma síðar til endurskoðunar. Þótt um ólíka starfsemi sé að ræða eiga rannsóknir, búnaður, afurðavinnsla og sjálfbær nýting margt sameiginlegt. Ný lög þurfa skýrt að afmarka ræktun frá öflun villtra þörunga og tryggja að leyfisferli myndi ekki óparfa skörun eða ósamræmi, meðal annars þegar ræktunarefni er aflað úr náttúrunni.

Í umsögn samtakanna frá 17. apríl 2024 um drög að reglugerð um öflun sjávargróðurs var gerð athugasemd við kröfu um almennt veiðileyfi til viðbótar við leyfi til öflunar. Búnaður til paraöflunar getur verið sláttutæki, prammi eða flutningabátur sem er ekki hefðbundið fiskiskip. Samtökin lögðu því til að leyfisskilyrði tækju mið af aðferðum og tækjum starfseminnar. Við gerð nýrra laga þarf á

sama hátt að miða öryggis-, skráningar- og búnaðarkröfur við raunverulega starfsemi og áhættu, í samráði við viðeigandi stjórnvöld, án óþarfrar yfirfærslu reglna um fiskveiðar á þörungarækt eða sjálfbæra þaraöflun.

Niðurlag

Samtök þörungafélaga óska eftir að ráðuneytið bæti samtökunum við lista hagaðila, móti aðgengilegt kerfi rannsóknarleyfa og meti raunverulegan kostnað vegna leyfisumsókna og reksturs samkvæmt fyrirhugaðri löggjöf áður en frumvarp verður lagt fram. Samtökin bjóða fram þekkingu félagsaðila við frekari vinnu og munu taka afstöðu til nánari ákvæða þegar drög að frumvarpi liggja fyrir.

Virðingarfyllst,

Sigurður Pétursson

Formaður stjórnar Samtaka þörungafélaga

siggi@raekt.is GSM 7773123